

Haldun Dormen: “Bence insan bir şey olmak istiyorsa, olmak zorunda”

Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi Şubat ayı konuğu, Türk tiyatro ve müzikal tarihinin önemli ismi, tiyatro yönetmeni ve oyuncusu Haldun Dormen'di. 22 Şubat 2006 tarihinde büyük bir izleyici katılımı ile gerçekleşen söyleşinin moderatörü Mithat Alam'dı. Söyleşide Haldun Dormen, meslek yaşamı, hatıraları, tiyatro ve sinema ile ilgili düşünce ve görüşlerini aktararak izleyici sorularını yanıtladı. Söyleşinin ardından Haldun Dormen'in seçtiği Bisiklet Hırsızları (Ladri di Biciclette, Yön: Vittorio De Sica, 1948) adlı film seyredildi.

Mithat Alam: Haldun Dormen, Robert Kolej'li, yani Boğaziçi Üniversitesi geleneğinden geliyor. Robert Kolej'in büyük bir tiyatro geleneği var. Biraz bu gelenekten bahseder misiniz?

Haldun Dormen: Hem bu gelenekten hem de Galatasaray Lisesi geleneğinden geliyorum. Ortaokulu bitirdikten sonra Robert Kolej'e geldim. Galatasaray Lisesi'nde daha önce iki oyunda oynamıştım. Bunlardan bir tanesinin ismi “Demir Bank”tı. Orada 25 kuruşluk rolünü oynuyordum. Diğer oyunun ismi ise “Kamp”tı. Bu oyunda da patenciyi oynadım. Bunlar küçük, müzikli oyunlardı. Bu yüzden koleje gelmek benim için büyük bir fırsattı. Burada yapılan oyunlarda, Tunç Yalman başrollerde oynuyordu. Şirin Devrim de topluluktaydı. Onları tanımıyor, fakat isimlerini biliyordum.

Robert Koleje gelmem ile birlikte oyunlarda rol almaya başladım. Fakat en hoşuma giden şey iki sene üst üste yapılan “Campus Follies” idi. Bununla ilgili güzel bir anım var. “Campus Follies”de o zamanların Andrews Sisters, Robert Geer gibi meşhur isimlerinin şarkılarını revü tarzında, biz söylüyormuşuz gibi yapardık. Kostüm kullanmazdık, çarşaflara sarınırdık. En şişman beş kişiyi toplardık ve yalancı bir merdiven yapardık. Başlarında tüylerle, çarşaflara sarınmış durumda bu beş kişi, Andrew Sisters’ın şarkılarını playback yaparak, revü kızları gibi merdivenden aşağı inerlerdi. O zamanlar Profesör Allen isminde, herkesin korktuğu çok sert bir hocamız vardı. Yanlış bir hareket yaptığımızda “You, Go home!” derdi. Böylece bir hafta uzaklaştırma olarak eve giderdik. Kendisi disiplin amiriydi ve her akşam gelip oyunumuzu seyrederdi. Bir gün aklıma çılgınca bir fikir geldi. “Profesör Allen’a bir teklif yapsam sahneye çıkar mı?” diye düşündüm. Birkaç gün sormaya cesaret edemedim. Sonra, bir gün “Şişmanlar merdivende inerken, siz sahneye çıkıp ‘You Go home!’ deseniz ve perde kapansa?” dedim. Daha lafımı bitirmeden “Nereden, nasıl gireceğim?” diyerek heveslendi. Tabii sonuçta bu olay, kimsenin haberi olmadığı için, çok büyük sükse yaptı. Öğrenciler bunun gerçek olup olmadığı konusunda tereddüt ettiler. İlk reji denemem Campus Follies I ve II ile oldu. Sonraki hayatım tiyatrodaki geçti. Yüz yirmi oyunda oynadım ve yüz altmış oyun sahneye koydum.

Mithat Alam: Elli beş sene evvel Yale Üniversitesi’nde Tiyatro Bölümü’nde master yaptınız. Böyle bir karara nasıl vardınız?

Haldun Dormen: Ben böyle bir karara varmadım, bu kararlar doğdu. Ailemde tambur çalan büyükanne, resim yapan büyükbaba gibi sanatçılar yoktu. Yalnızca sanata meraklıydılar. Klasik müziği severdim. Ailecek kon-

serlere giderdik. Vedat'tan¹ klasik müzik hakkında çok şey öğrendim. Vedat'ın klasik müziğe çok meraklı bir dayısı vardı. Bana da öğretirdi. Ailemde, oğlum ve torunlarım da dâhil, hiç sanatçı yoktur. Ailenin tek kara koyunu benim. Sinema beni çok etkilemişti. Sinema dünyasının, özellikle müzikal sinemanın bir parçası olmak istiyordum. Onun için, Yale'e gidip tiyatro eğitimi almak, sinema öğrenmek sonra sinemaya geçmek istedim. Fakat tiyatro beni esir aldı. 1960 senesinde iki tane film yaptım. Yale'de çok sıkı bir çalışma içerisine girdim. İşimi çok sevdim ve o zamandan beri hala tiyatroydum.

Elli beş sene kadar evvel, Amerika'da Yaz Tiyatrosu'nu karı koca iki arkadaşım ile beraber kurmuştuk. Yale'den bazı arkadaşlarımızı da aramıza almıştık. İstedığımız tipte bazı kişileri de gazete ilanı aracılığı ile bulduk. Dokuz haftalık bir sezonumuz vardı. Her hafta bir oyun oynardık. Pazar akşamı genel prova yapıyor, pazartesi akşamı oyuna başlıyor, pazar gününe kadar oynuyorduk. Bir haftada ne kadar hazırlanabilirsiniz? "Shakspeare", "Oscar Wilde" gibi çok ciddi piyesler de oynuyorduk, ancak herhalde yüzeysel kalıyordu. Çünkü bir haftada bir oyunu tam anlamı ile hazırlamanıza olanak yok, mümkün değil. Orada çok şey öğrendim. Çünkü gişecilik de, marangozluk da yapıyor, kostüm de dikeyorduk. Tiyatronun her yönü ile yakından ilgilieniyorduk. Bir de idarecilik öğrendim. Reklam nasıl yapılır, kime gidilir? Kuruculardan biri olduğum için yönetici olarak da çalışmak zorundaydım.

Mithat Alam: 1954 senesinde Türkiye'ye döndüğünüzde yani daha öğrenciyken tiyatroyu kuruyorsunuz. Ama öncesinde o sırada Yapı Kredi işletmesi olan Küçük Sahne'de Muhsin Ertuğrul'la birlikte çalışıyordunuz. Muhsin Ertuğrul, Türkiye'nin en önemli sinema isimlerin-

¹ Prof. Vedat Yerlici: Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

den biri. Kendisi ile ilgili kitaplarınızda yazmadığınız, ilk defa burada söyleyeceğiniz bazı şeyler var değil mi?

Haldun Dormen: İçimden geçenleri nereden biliyorsunuz? Kendisine çok şey borçluyuz. Tiyatroyu saygın bir hale getirmiş, çok ciddi bir iş olduğunu anlatmış ve tiyatro disiplini Türkiye'ye öğretmiştir. Türk tiyatrosu Muhsin Ertuğrul'a çok şey borçludur. Ama yönetmen olarak iyi olmadığını, dünyanın en kötü yönetmenlerinden biri olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Muhsin Ertuğrul hayranları bana kızıyor ama gerçekten kötü bir yönetmendi. Kendisinde, yönetmenlik duygusu yoktur. Bir şeyin nasıl yapıldığını sorduğunuzda, sahneye çıkıp gösterirdi. Tiyatroda böyle bir şey mümkün değildir. Hiçbir şey göstermemeniz, imajı anlatabildiğiniz kadar anlatmanız gerekir. Aksi takdirde çıkan şey, sizin kötü bir kopyanız olur.

Mithat Alam: Yönetmenlik duygusu dediniz. Nedir bu?

Haldun Dormen: Bir çeşit yaratma duygusu denilebilir. Bir oyunu alıyorsunuz, okuyorsunuz ve kafanızda bir imaj canlanıyor. Sinemada da tiyatrodada da böyledir. Senaryoyu okursunuz, kafanızda resimler canlanır. İnsan senaryodakini kafasında canlandıramıyorsa, bence ne tiyatrodada, ne sinemada yönetmen olamaz. Sinema yönetmenliği de yaptığım için biliyorum. İlk okuduğunuz zaman kafanızda bir şey canlanıyor, onu ya seviyor, ya sevmiyorsunuz. Sevmezseniz bence yapmamanız lazım, çünkü gereken başarıyı gösteremezsiniz. Yönetmenlik garip bir iştir. Benimle çalışan birçok insanın söyleyebileceği gibi benim kendime göre bir tarzım vardı. Yönetmen deyince insanların aklına bağırın, çağırın aktörleri azarlayan bir kişi gelir. Okuduğum, bildiğim, gördüğüm kadarı ile özellikle sinemada ünlü yönetmenlerin çoğu bir tiranlık kuruyorlar. En meşhur yıldızlar bile karşılıklarına elleri titreyerek geliyorlar. Ben onların tam aksiyim, fevkalade sakinim. Çok az kızarım. Kızdığım zaman önümdeki şeye tekme atarım. Bence bir yönetmenin en önemli özelliği oyuncusunu tanımmasıdır. İyi bir yönetmen olmak için mutlaka iyi bir aktör olmak gerekmiyor. Kötü bir aktör olabilirsiniz. Ama

olmak gerekmiyor. Kötü bir aktör olabilirsiniz. Ama oyuncunun problemini bilmeniz lazım. Aktör bir elbiseyi çok rahatsız olduğu için giyinmek istemediğini söylüyorsa, yönetmen o elbiseyi oyuncuya giydirmek için diretmemelidir. Aksi halde iyi oyun çıkaramaz. Siz bir elbise içinde ne kadar rahatsız olunabileceğini bildiğinizde, oyuncuya daha çok anlayış gösterebilirsiniz.

Yönetmenin bir aktörü tanınması, ona imaj vermesi lazım. Bu Konstantin Stranislavski'den çıkmış bir şeydir. Mesela, yönetmen aktörden kaplan gibi atlamasını isterse, bu en basitinden bir imajdır. Aktörü yakından tanıyıp, hayatına dair şeyleri bilerseniz imajı daha kolay verirsiniz. Bu yüzden ben kendi hesabıma herkes ile çok samimi oluyorum. Benden genç olmalarına rağmen herkes ile dost oluyorum. Birlikte yemeğe çıkıyor, içki içiyoruz. Hepsini yakından tanıyorum, onlar da beni tanıyorlar. Zaten, çok güzel bir dostluk kurduk. Dormen Tiyatrosu'nun mottosu buydu. Bir aileydik. Dormen Tiyatrosu gibi bir şey, maalesef olmayacak. Çünkü her şeyi beraber yaşar, turneye çıktığımız zaman akşam yemeğini beraber yer, görülecek yerleri beraber gezerdik. Dostluk ile yönetmenliği birleştiren bir şey yapmıştım. Yaşıma rağmen hala bunu devam ettiriyorum. Yönetmenin mutlaka oyuncuyu tanınması lazımdır. Yönetmen yanlış bir imaj verip, oyuncunun kafasında yanlış bir şey canlandırdığında, oyuncu oyunu çıkartamayabilir. Bir de bağırsız çağırış olunca oyuncunun eli titrer. Ben de oyuncuyum. Biri bana bağırsız çağırış dediğinde yapacağımı da yapamam. Bir de oyuncuya doğrudan doğruya kötü yaptığı bir şeyi söylediğinizde oyuncunun cesareti kırılıyor. "Burası harika, fakat şuna da biraz daha duygusalsan, daha tempolu yapsan..." dediğinizde, bu onu müthiş motive ediyor.

Yönetmenlik aslında çok sevdiğim, çok keyif alarak yaptığım bir iş. Yaratıcı bir tarafı var. Oyuncu bir yerde yönetmen kadar yaratıcı değil. Yönetmenin en büyük görevi bütün oyuncuları aynı çerçevenin içine sokmak ve aynı yola yönlendirmektir. Farklı oyunlar oynanırsa karmakarışık oluyor ve oyunun ne olduğu anlaşılmıyor.

Dinleyici Soruları

İyi bir yönetmenin bir senaryoyu okuduğunda bir imaj canlandırdığını, bir takım fikirler edindiğini söylediniz. Tiyatroda yönetmenin aktör ve aktrisler ile oyunun nasıl yorumlanabileceğini tartışması, fikirlerini alması söz konusu mudur?

Haldun Dormen: Elbette yönetmen de fikirlerini değiştirebilir. Aktörler ile aklındakini mutlaka tartışması lazım çünkü onlar da kendiliklerinden, yaşamlarından bir şey getirebilirler. Yönetmen onların çerçevesine uymayarak “Ben bu noktayı şöyle istiyorum” diyebilir. Herkes kendi yaşamından bir şey getirir. Bizim işimiz kendi yaşamımızdan yararlanmaktır. Başka tecrübemiz yok, kitaplardan bulunmuyor. Vaktiyle komşumuzdan gördüğümüzü yahut duyduğumuz bir acıyı tekrarlıyoruz. Örneğin annemizi, babamızı kaybettiğimizde duyduğumuz acıyı... Aktörün de getirdiği, sandığından, çeyizinden çıkardığı şeyler var. Bunlardan mutlaka yararlanmak lazımdır. Oyuncunun önerilerini kabul etmeyebilirsiniz. O zaman aktörü ikna eder, mutlaka bir anlaşmaya varırsınız. Ben öyle bir anlatım ki aktörün hiç hakkı kalmadı gibi anlaşıldı. Dekoratör, kostümcü, koreograf ya da besteciniz için de aynı şey geçerlidir. Yani, mutlaka bir fikir birliğine varmanız lazım. Fikir birliği sağlandığı takdirde ortaya çok hoş bir şey çıkabilir.

Mithat Alam: Muhsin Ertuğrul ile çalıştıktan sonra, kısa bir askerlik geçiriyorsunuz. O sırada Cep Tiyatrosu’nu kuruyorsunuz. Askerlikten evvel ve hatta askerlik sırasında bile oyunlar oynuyorsunuz. İlk oyununuzun ismi de “Papaz Kaçtı”.

Haldun Dormen: “Papaz Kaçtı”, Dormen Tiyatrosu’nun ilk oyunudur. Cep Tiyatrosu 1955’te yaptığım gezginci bir tiyatrodur. Daha önce, Kolej’li ve Galatasaray’lı benim yaşlarımda dört genç ziyaretime gelip tiyatro derne-

ği gibi bir şey kurduklarını söyleyip yardımımı istediler. Zaten ben böyle bir fırsat bekliyordum. Onlar ile birlik olup hoş bir çalışmaya başladık. Eskiden Bebek'te deniz kulübü gibi bir şey vardı. Ortasındaki dar pisti meydan sahnesi gibi kullanıp, Moliere'in "Gülünç Kibarlar"ını sahneye koyduk. Ortada ilk defa oynuyorduk. "Tuluat Gülleri"ni saymıyorum. Şimdi yıkılmış olan, Kadıköy rıhtımında Kordon Oteli'nde "Yalancı"yı sahneye koyduk. Erol Günaydın başrolde oynuyordu. 22 Ağustos 1955'te, Dormen Tiyatrosu'nda "Papaz Kaçtı" adlı oyunla, ilk temsil verildi. Ama Cep Tiyatrosu da devam ediyordu.

Mithat Alam: Dormen Tiyatrosu'nu kurarak "Papaz Kaçtı"yı sahneye koydunuz. Sizin bu oyun ile ilgili çok güzel bir hatıranız var. Oyunun adı değişiyor...

Haldun Dormen: "Papaz Kaçtı", Türkiye'de ilk defa oynanan çok komik bir oyundu. Ancak hepimiz korku içerisindeydik. Erol Günaydın ve Metin Serezli oynuyordu. İkisinin de ilk oyunlarıydı. Benim de, Dormen Tiyatrosu'ndaki ilk oyunumdur. Hepimiz, çok genciz. Herkes deli olduğumu söyledi. 22 Ağustos, 23 Ağustos, 24 Ağustos boyunca Kadıköy'deki kapalı Süreyya Sineması'na, sıcağından kimsenin gitmeyeceğini düşünüyorlardı. Ben bu çığırnlığı göze aldım. Tıklım, tıklım dolu oynadık. Biletler satılmıştı, iskemleler satılıyordu. Neden bilmiyorum, reklâmı iyi yaptık galiba. Bir de benim ismim vardı, Muhsin Bey'le oynuyorum, Amerika'dan gelmişim... Diğer arkadaşlar henüz ünlü değillerdi. Erol Günaydın'ı ve Metin Serezli'yi kimse tanımıyordu. Baştaki kadın rolünü oynayan Ayfer Feray'ın güzellik kraliçeliğinden dolayı ismi biraz biliniyordu. Biz Erol ile kuliste bekliyor, yirmi dakika oyuna girmiyorduk. Erol III. Perdede oyuna giriyordu. Kuliste beklerken, "Güldüler, güldüler, burada güldüler" diyerek birbirimizi tebrik ediyorduk. O zaman daha neye gülüneceğini bile bilmiyordum. Fakat Türkiye'de ilk defa sahneye çok hareketli, çok ritmik ve çok mizansenli bir fars koyduk. İzleyicilerin çok hoşuna gitti. Daha sonra, ikinci bir Dormen Tiyatrosu serüveninde bu farsların en iyisini

yapmaya başladık. Bir taraftan yalnız fars tiyatrosu haline döndük.

Vaktiyle oynadığımız “Karmakarışık” adlı bir oyun, Eskişehir’de sahneye koyduğumuzda, çok tuttu. Altı yüz kişilik bir tiyatrodaki oynuyorduk ve ilk defa bize o pazar iskemle satmışlar. İskemle satmak demek, oyun çok iyi demektir. Çünkü yer kalmadığı için ancak iskemleler satar. Fakat o arada ben hep, ikinci bir iş yapmaktan hoşlandığım için Cep Tiyatrosu’na da devam ediyordum. “Papaz Kaçtı”nın turnesi harika gidiyordu. Turne tiyatrosu gibiydik. Her taraf tıklım tıklım doluyken 6-7 Eylül hadisesi oldu. Benim oyunumun ismi “Papaz Kaçtı” ve papazdan söz ediliyor. Oyun, her şey gibi yasak edildi. Tekrar “Papaz Kaçtı” adıyla perde açmamıza imkân yoktu. Onun için ismini değiştirerek, eski “Papaz Kaçtı” diyelim dedik. Ona da müsaade etmediler. Papaz ismini kesinlikle kullanamadık. Bir buçuk aylık bir aradan sonra “Kaçan Kaçana” ismini koyduk ve eski “Papaz Kaçtı” bile diyemedik. Herkesi kandırıyor durumuna düştüm. “Papaz Kaçtı”yı, bir süre, “Kaçan Kaçana” adıyla oynadık, daha sonra ben askere gittim.

Fakat altı ay eğitim aldıktan sonra Yıldız’da, Foto Film Merkezi’ne atandım. Foto Film Merkezi’nde beni kumandan bir gün çağırarak, “Sen Cep Tiyatrosu yapıyorsun. Öğleye kadar buraya devam et, sonra git.” dedi. Zaten, daha evvel ben Piyade Okulu’na gitmiştim. Büyük bir şans eseri, bir ay sonra buraya geldim. Piyade Okulu, Eyüp yakınlarında bir yerdedi. Her zaman şanslı olduğum gibi geldiğim gün de şanslıydım. Okulun tavanlarının aktığını, İstanbul’da evi olanların evlerinde kalacaklarını söylediler. Zaten İstanbul’da otuyordum. Bir hafta böyle bir izin çıktı. O bir hafta beş altı ay devam etti. Piyadeliğim böyle geçti. Sonra Foto Film Merkezi’ne atandım. Foto Film Merkezi’nde kumandanım Cep Tiyatrosu yapmamı söyledi. Her gün sabah sekizden bire kadar Yıldız’a gidiyordum. Her hafta gidip Cep Tiyatrosu’nu devam ettiriyordum. Cep Tiyatrosu’ndan da Dormen Tiyatrosu’nun aktörünü yetiştirdim. Altan Erbulak, Erol Günaydın, Erol Keskin, Yılmaz Gruda gibi oyuncular oradan yetişti. Fakat Cep Tiyatrosu

yalnız bir tiyatro değildi. Orada dersler de veriyorduk. Mesela İngilizce dersleri veriliyordu. Sergiler, özel konuşmalar yapılıyordu. Dinleyiciler arasında şimdi sizin hocanız olan Oya Başak da vardı. Onunla burada tanıştım. Yılmaz Güney de Cep Tiyatrosu'nun talebeleri arasındaydı. Müthiş renkli bir talebe grubu vardı. Cep Tiyatrosu bence hayatımın en renkli çalışmasıydı. Sabah altı ile sekiz arasında oyunlar oynanırdı. Bu salon kadar bir salondur. Biz orada Tenesse Williams oynadık, Jean Gaugh da oynadık Hepsisi de çok başarılıydı. Oradan bir sürü genç insan yetişti ve Cep Tiyatrosu, Türkiye'nin ilk oda tiyatrosu oldu.

Mithat Alam: Gülriz Sururi, Haldun Bey'in Dormen Tiyatrosu'nda üne kavuşmuştur. Birçok ünlü oyuncu da orada oynamıştır. Bunların arasında, belki ismini maalesef bilmeyeceğiniz Ulvi Uraz ve ismini muhakkak bileceğiniz Cahide Sonku var.

Haldun Dormen: Tabii ki Cahide Sonku bizde üne kavuşmadı ama bizde ününü kaybetti. Çünkü Cahide Sonku çok ünlü bir stardı fakat alkolik olmuştu. Bir gün Cahide Sonku beni evine çağırıldı. Korca korca gittim. Çocukluğumdan beri hayran olduğum büyük bir yıldızdı. Cahide Sonku Türkiye'nin ilk stardır. Sarışın, çok hoş ve gayet kendinden emin bir kadındı. Bana "Haldun Bey, tiyatromuzda oynamak istiyorum" dedi. Böyle büyük bir starrın tiyatromuzda oynamak istemesine çok şaşırılmıştım. Çok genç bir gruptuk. "Tabii efendim, emredersiniz" dedim. Sonra, akşam eve geldim. Karıma, "Ne yapacağım, Cahide Hanım'a ben ne oynatacağım?" dedim. Bir şey bulacağımı söyledi. Sonra "Taşra Kızı" isminde bir oyun buldum. Cahit Irgat ile oynuyorlardı. Cahide Sonku'nun tiyatroya dönüşü bu oldu. Ama dönüşüyle beraber gidişi de oldu. Yeniden alkolik oldu ve bir gün tiyatroyu bırakıp kaçtı. Biz bilet paralarını geri vermek zorunda kaldık. Cahide Sonku, bizden yetişme değildir. Bizden geldi ve geçti. Ama birçok insan Dormen Tiyatrosu'ndan yetişmiştir. Mesela, Uğur Yücel, "Aliye" dizisinde oynayan Halit Ergenç, "Kurtlar Vadisi" dizisinde oynayan Gürkan Uygun da Dormen

Tiyatrosu'nda oynadı. Aslında, bugünkü isimler arasında Dormen Tiyatrosu'nda oynamayan pek az insan var. Hepsi Dormen Tiyatrosu'nda oynamış ya da yetişmiştir. Herkesin oradan gelip geçmesi insanın hoşuna gidiyor.

Mithat Alam: İzzet Günay gibi bazı sinema oyuncularını da Dormen'den yetişti. Cahide Sonku hakkında fazla dedikodu yapmadınız, Cahit Irgat hakkında yapacak mısınız?

Haldun Dormen: Aslında, onlarla çalışmam Dormen Tiyatrosu'nun ilkelerine çok uymayan bir şeydi. Alışık olmadığımız durumlar oldu. Biz gayet sempatik şekilde birbiri ile yaşayan aile haline gelmiş insanlardık. Sahne arkasında çayımızı içer, dedikodumuzu yapar, ama her şeyi zamanında yerine getirir ve oyunlarımıza saygı gösterirdik.

Tiyatroya Cahide Sonku'nun gelmesiyle bambaşka bir şey oldu. Kendisini herkesten ayrı tuttu. Hangi akşam içip geleceğinden haberimiz olmuyordu. Bir gün prova yapıyorduk, benim o zamanlar Sevil adında çok sevdiğim bir sekreterim vardı. Hem sinema yönetmenliği yapmış olan, hem de bence Türkiye'nin halen en iyi dekoratörlerinden olan Duygu Sağıroğlu da dekoratörümdü. Ben de, provaya geldim, bekliyorum. Cahide Sonku provaya gecikti. "Taşra Kızı" isimli bir oyun oynuyoruz.

"Taşra Kızı" bunlar için çok enteresan bir oyun. Adam, alkolik bir aktör, karısı eski bir güzellik kraliçesi, uzun yıllardır evliler. Adam çok ünlü oluyor fakat alkolik olduğu için ortadan kayboluyor. Erol Keskin'in oynadığı genç bir yönetmen sahneye bir oyun koyarken, Cahit Irgat'ın oynadığı rolü kastederek, "Bu rolü ancak bir kişi oynar." diyor ve adamı buluyor. Adam, karısı ile geliyor. Karısı adama çok güven veren bir kadın görünümünde. Adam rolü alıyor ve prova yapmaya başlıyorlar. Yavaş yavaş işler değişiyor. Adam bir gün geliyor ve "Ben aslında karım yüzünden öyle oldum, bakmayın öyle görüldüğüne farklıdır" diyor. Aynı şeyi ben yapıyorum. Genç bir

yönetmen olarak ikisini de çalıştırıyorum. Bir gün Cahide bana gelerek, “Cahit’e fazla güvenmeyin, o alkoliktir, oyunu bırakır, gider” diyor. “Ben idare ederim Cahide Hanım” diyorum. Ertesi gün Cahit geliyor ve “Sen Cahide’ye fazla güvenme” diyor ve bunlar nişanlanıyorlar, evlenecekler.

Bir gün babam geldi ve “Allah aşkına, ne oluyor, bugün polis büroma geldi” dedi. Cahit karakolda sabahlamış ve Dormen Tiyatrosu’nda çalıştığını söylemiş. Böylece akıllarına babam gelmiş ve ona gitmişler.

İzmit’e turneye çıkacağız ve ben o sırada “Taşra Kızı”nda yokum. Metin Serezli ile Tagar’a gitmiştik, o zaman meşhur sağlık salonlarından bir tek Tagar vardı. Bana tiyatrodan telefon ederek otobüste Cahide Hanım dâhil herkesin olduğunu fakat Cahit Bey’in olmadığını söylediler. Hareket etmeleri lazım İzmit’te matine oynayacaklar. Onlara hareket etmelerini ve Cahit’i bulacağımızı söyledim Tiyatrodakiler onu evde zil zurna sarhoş yatarken bulmuşlar. Cahit’i bir taksiye bindirip, İzmit yoluna götürmüşler. Yolda, Cahit camı açarak “Beni kaçırmıyorlar” diyerek bağırış. Film gibi. Gidiyor, matine oynuyor. İnanılmaz bir şey. Erol Keskin onu orada duşa sokmuş. Böyle bir şeye Dormen Tiyatrosu’nda alışık olmadığımız için bize çok tuhaf geldi. Zaten oyun bir ay, kapalı gişe oynadı.

Cahide Sonku’nun dönüşü müthiş bir sükse yaptı. Bir süre sonra, “Siz burada bu paraya mı çalışıyorsunuz, Haldun Bey sizi istismar ediyor.” şeklinde içten yıpratmalar başladı. Erol Keskin bana gelerek Cahide Sonku ile çalışamayacağımı söyledi ve bu duruma bir çare bulmamı istedi. Ben de Cahide Sonku’ya bir mektup yazarak, “Üç haftalık ücretinizi veriyoruz. Teşekkür ederiz, çok naziksiniz. Fakat siz bizimle çalışmak istemiyorsunuz bu yüzden sizi serbest bırakıyorum” dedim. Tiyatrodan çıktılar. Bana haber vermeden, benim çevirdiğim piyesi alıp turneye çıktılar. Üç gün oynadılar, dört gün oynamadılar; iki gün oynadılar, beş gün oynamadılar. Bu

da Cahide Hanım'ın sonu oldu. Maalesef, Cahide Sonku'nun, o koca yıldızın böyle bir hikâyesi var.

Bir de çok enteresan bir olay yaşandı. Muhsin Ertuğrul 1975 yılı gibi jübilesini bizim tiyatrodaki yapmıştı. Cahide Sonku ile Muhsin Ertuğrul'un yaptığı *Şehvet Kurbanı* (1940) isimli bir film gösterilmişti. Marlene Dietrich ile Emil Jennings'in meşhur *Mavi Melek (Der Blau Engel)*, Yön: Josef von Sternberg, 1930) isimli filminden esinlenilerek yapılmıştı. Cahide Hanım orada genç ve güzel bir kadını oynuyordu. Bir tren sahnesinde Cahide Hanım bacaklarını açıyordu ve yaşlı bir profesörü oynayan Muhsin Ertuğrul o bacaklara takılıyordu. Jübilede filmde bu sahne gösteriliyordu. Cahide orada çok güzeldi. Bugünkü Ferhan Şensoy Tiyatrosu, eski Dormen Tiyatrosu'ydu. Üçüncü katta tiyatro mensuplarının, başka tiyatrolardan gelen oyuncuların yahut öğrencilerin oyunu seyrettiği bir galeri vardır. Ben de jübilede sunuculuk gibi herhangi bir görevim olmadığı için orada oturmuş, seyrediyordum. Birden, karşı tarafta bir kadının oturduğunu gördüm. Cahide Sonku, perişan bir halde ve perişan bir kıyafet içerisinde, arasından üç renk saç çıkan bir hasır şapka ile bir yandan içiyor, bir yandan kendisini seyrediyordu. Elinde hasır bir çantadan içki şişesini çıkarıyordu. "Böyle bir şey olmaz hayatta. Bu gerçek değil" denir. Fakat bu gerçek yaşandı. Maalesef, Cahide Hanım kendisini ziyan etmiş bir kadındır. Sanırım, Cahide Hanım hakkında yeterli derecede dedikodu yaptım.

Mithat Alam: Haldun Bey, yüzün üzerinde oyunda rol alıyor. Yüz elli civarında da sahne yönetmenliği var. Bunlardan otuz iki tanesi ise müzikal. Türkiye'ye müzikal olgusunu Haldun Bey getiriyor. Biraz önce, kendisi de gençliğinde film izlerken, müzikalleri çok sevdiğinden bahsetti. İlk müzikali de, Gülriz Sururi'nin çok meşhur olmasına sebep olan "Sokak Kızı İrma"dır. Biraz müzikallerden ve müzikal sevginizin tiyatroya ve sinemaya yansımalarından bahsedebilir misiniz?

Haldun Dormen: Küçükken Alman bir dadım vardı. Beni annem ve babamdan gizli, Alman filmlerine götürürdü ki bunlardan bazıları müzikallerdi. O filmlerde meşhur Alman müzikaçileri vardı. Ben de onları hayranlıkla seyredirdim. Bu yüzden müzikaller çocukluğumdan beri içime doğdular. Müzikaçi olmak, müzikalde bir şeyler yapmak, dans etmek, sesim güzel olmamasına rağmen şarkı söylemek arzusu ile yetiştim.

“Sokak Kızı İrma”yı 1965 senesinde yapmaya karar verdim. “Sokak Kızı İrma”yı Paris’te görmüştüm. Küçük bir müzikaldi ve çok hoşuma gitmişti. Biz bunu yapabiliriz diye düşünmüştüm. Ama ne koreograf var ne de müzik gelebiliyor. O zaman, karımla oturduk ve İngilizce versiyonundan şarkı sözleri yazdık. Melih Cevdet Anday da onları Türkçe’ye çevirdi. Bir kısmını da şarkı sözü halinde ben çevirdim. Bir kişi “Sokak Kızı İrma”nın plağından notaları çıkardı. Müzikali bu şekilde yaptık. Kadrosu bir kadın ve on erkekten oluşan küçük bir müzikaldi. Turgut Boralı’nın karısı Marissa Boralı’dan koreografiyi yapmasını rica ettik. Derme çatma bir oyundu ama çok çalışmıştık. Oyunu küçük sahnede oynayamayacağımız için iki bin beş yüz kişilik Atlas Sineması’nda oynadık. Aslında gerçek bir çılgınlıktı. Fakat daha ilk gece, ilk şarkıda kıyamet koptu, oyuna devam edemedik. Altan Erkekli’nin söylediği “Biz bu civarda sosyeteyiz...” diye giden bir şarkımız vardı. Biz, o sırada masanın üstünde duruyorduk. Alkıştan oyuna devam edemediğimiz için o şekilde kalakaldık. Daha ilk şarkı, izleyici ayakta alkışlıyor. İki bin beş yüz kişilik Atlas Sineması tıklım tıklım doldu. Biz Gülriz ile her gün giderek, aşağıda kuyrukları seyrederdik. Hoşumuza giderdi.

Bir sene sonra daha büyük bir müzikal olan “South Pasifik”, “Pasifik Şarkısı”nı yapmaya karar verdim. Çok büyük bir kadrosu, on sekiz kişilik bir orkestrası vardı. Semih Argeşo başkemancıydı. Müthiş iddialı bir oyundu. Ben de oynuyorum. Başrolde Ayfer Feray oynuyordu. Yine çok çalışıldı. Bu defa müzik ve koreografiyi konusunda deneyim kazandığımız için hazırlıklıydık. Müzikal, üç gün

oyladı. Korkunç bir fiyaskoydu. Hemen kalktı. Yerine tekrar “Sokak Kızı İrma” kondu.

Tiyatroda ne olacağı hiçbir zaman belli olmuyor. Hayatımızda her zaman inişler ve çıkışlar var. Tiyatro bir iniş ve çıkıştır. Müzikallerden çok hoşlandım. Ferhan Şensoy’un şimdiki tiyatrosu olan Ses Tiyatrosu’na geçtikten sonra “Oliver”, “A Funny Thing Happened on the Way to the Forum” (Dün Gece Yolda Giderken Komik Bir Şey Oldu) müzikallerini yaptım. Erol Günaydın ile beraber bir takım oyunlar yazdık. Erol Günaydın, “Romeo ve Juliet”i, “Yaygara Yetmiş” isminde, Beşiktaş’ta geçen, sonu mutlulukla biten bir olay haline getirdi. Cemal Reşit Rey ile birleştik ve bize kapılarını açtı. “Yaygara Yetmiş”, “İstanbul Masalı” ve “Uy Balon Dünya” isimli üç müzikali onunla yaptık. “İstanbul Masalı”, Londra’da Dünya Tiyatro Festivali, World Theater Season’da oynayan ilk profesyonel Türk tiyatrosu oldu. Simültane tercüme ile oynanarak büyük başarı kazandı. Cemal Reşit Rey, Erol Günaydın, Güzin Özipek birçok eleştiri aldılar.

Dormen Tiyatrosu bu kadar başarıya rağmen, mali sorunlar yüzünden devam edemedi. 1972’de kapandı. 1984’e kadar tekrar açılmadı. O arada Egemen Bostancı ile tanıştım. Kendisi müzikal yapabilecek cesaretle bir insandı. Onunla birlikte, ortaya şimdi yine bir klasik olan “Hisseli Harikalar Kumpanyası” çıktı. Beraber “Şen Sazın Bülbülleri”, “Geceye Selam” gibi oyunlar yaptık. O arada bana Cemal Reşit Rey’in eseri olan ve Şehir Tiyatrosu’nda yaptığım “Lüküs Hayat”ın teklifi geldi. “Lüküs Hayat, yirmi yıldır kapalı gişe oynayan bir oyundur. Galiba, dünyada en çok oynanan oyunlar listesine girebildi.

Mithat Alam: İngiltere’de “Les Miserables”, “Hair”, “Jesus Christ Superstar” gibi seneler boyu ynayan oyunlar vardır.

Haldun Dormen: “Lüküs Hayat”ın bu müzikalleri geçtiği ve hiçbir oyunda olmayan bir özelliği var. Lüküs Hayat’ta iki kişi, aynı rolü yirmi yıldır oynuyorlar. Avrupa’da ve Amerika’da aynı rolü devamlı oynayan bir aktör

yok. Zihni Göktaş, şu anda benim istediğimden değişik oynasa da, başrolü yirmi yıldır, aynı güçte oynuyor. Bir de Bilge Zobu'nun oynadığı bir rol var. Her ikisi de aynı güçte oynamaya devam ediyorlar. Geri kalan herkes değişti. Bence Zihni Göktaş ile Bilge Zobu, Dünya Rekorlar Kitabı'na girmeliler.

Mithat Alam: “Hisseli Harikalar Kumpanyası” tekrarlandı mı, kaç defa oynandı? Yurtdışında “South Pacific”, “King and I” gibi oyunlar sürekli tekrarlanır, bizde niye tekrarlanmıyor?

Haldun Dormen: Belki bu yıl tekrarlanacak. Böyle bir girişim var. İnşallah tekrarlanır. Fakat Şener Şen'in müzikali gibi birkaç müzikal öyle büyük paralar kaybetti ki, bir çekince var.

Mithat Alam: Ama onlar yeni müzikallerdi. Dediğiniz gibi klasik oyunlar bizde niye tekrarlanmıyor?

Haldun Dormen: “Lüküs Hayat” tekrarlandı ve çok büyük başarı kazandı.

Mithat Alam: Yüzün üzerinde oyunda rol aldığınızdan ve yüz elliye yakın oyunu yönettiğinizden bahsettik. Kaç müzikal yazdınız? Yönetmek mi, yönetilmek mi daha iyi?

Haldun Dormen: On dört müzikal yazdım. Her zaman söylediğim gibi, ben önce yönetmen ve hocayım sonra oyuncuyum. Yönetmekten çok büyük bir keyif alıyorum. Çünkü insanlardan bir şey çıkartmak, onları yönlendirmek hoşuma gidiyor. Ama oyunculuktan da hoşlanmıyorum değilim, seviyorum. Fakat bana ikisinden birini tercih et deseler ben mutlaka yönetmenliği tercih ederdim. Yönetmenlik benim için çok önemli bir şey.

Şehir Tiyatrosu'nda “Kantocu” isminde çok başarı kazanmış olan yeni bir müzikalim oynuyor. Müzikal, cumhuriyetten önce yaşamış bir Ermeni kantocuyla ilgili.

Oyun, Ermeni soykırımını yapmış olmamızın mümkün olmadığına ufacak da olsa değiniyor. 1900'lerden, 1930'lara kadar, Türk tiyatrosunda kadın rollerine Erme-

niler hâkim. 1923'e kadar, Türk ve Müslüman kadınları sahneye çıkamıyor. Oyunlarda yalnızca Ermeni kadınları rol alıyor. Bir tek 1919'da sahneye çıkan Afife Jale var. O da tutuklanma tehdidi aldığı için yalnız birkaç kez sahneye çıkabildi. Bu yüzden de esrarkeş oldu. Ünlü kadın sanatçıların bütünü Ermeni'ydi. Elizabeth Belciyan, ünlü kantocular Peruz Hanım, Şabran Hanım'lar Ermeni'dir. Denildiği gibi bir soykırım olsa bu oyuncular İstanbul'da nasıl oynayabilirlerdi? Almanya'da İkinci Dünya savaşı sırasında en ufak Yahudi kanı taşıyan bir insan değil sahneye sokağa bile çıkamazdı. Onun için, bence, böyle bir şey mümkün değil. Her savaşta olduğu gibi öldürmeler olmuştur ama soykırım kesinlikle olamaz. Aksi halde bu sanatçılar İstanbul'un güvenli olmasına karşın korkudan sahneye çıkamazlardı. Müzikalde, biraz buna da değiniyorum, Cumhuriyetin kuruluşu da var. Bence eğlenceli bir oyun, görürseniz memnun olurum. Müzikalden bahsetti, ama bir şey yazdığı yok demeyin. Şehir Tiyatrosu'nda oynuyor.

Mithat Alam: Tiyatroda daha çok fars, vodvil ve dolaşıcı ile hep ağırlıklı olarak komedi oynanıyor. Ben sizin komedi olmayan birçok oyununuzu da hatırlıyorum. Ama Dormen Tiyatrosu denince akla hep komedi gelir. Hâlbuki çektiğiniz film, *Bozuk Düzen* bir dram. Neden Dormen Tiyatrosu komedi ağırlıklı oldu? Bununla ilgili bir şey söyleyebilir misiniz?

Haldun Dormen: Güzel bir soru. Aslında ilk Dormen Tiyatrosu komedi ağırlıklı değildi. Biz Ibsen de, O'Neill de Bernard Shohen de oynuyorduk. Ama 1984'te kurduğumuz ikinci tiyatromuzun adını ben, bir İngiliz ahbabımın tavsiyesi üzerine Komedi Tiyatrosu koymuştum. Ancak herkes Dormen Tiyatrosu dedi. Onun için koyduğumuz isim ikinci planda kaldı. Fakat orada bizden istenen şey komik oyunlardı. Birkaç tane deneme yaptık, fakat kesinlikle tutmadı. Komedi oyunlarını da çok iyi oynu-

yorduk. Farsları da çok iyi oynuyorduk. Hatta Avrupa'nın en iyilerindendi.

Mithat Alam: 1964'e geri dönelim. Aynı zamanda bir sinema yönetmenisiniz. Biraz bundan bahsedelim.

Haldun Dormen: 1964'te *Bozuk Düzen* isimli bir film yaptım. Bütün Dormen Tiyatrosu alt kadroda oynuyordu. Bunun dışında da Belgin Doruk ve Ekrem Bora vardı. Kendi film şirketimi kurmuştum. O sırada tiyatro da devam ediyordu.

Bir sene sonra senaryosunu Erol Günaydın, Erol Keskin ve benim yazdığımız *Güzel Bir Gün İçin*'i yaptık. Orijinal bir film. *Bozuk Düzen*, Güner Sümer'in oyununun bir uyarlaması idi. *Güzel bir Gün İçin*'in çok hoş bir konusu vardı. Bu iki film toplam yedi ödül kazandı. Ama para kazanmadık. Neredeyse iflas edecektik. Böylece, dünya tarihinde ilk kez bir tiyatro, filmlerin borçlarını ödedi. O sırada, tiyatro neyse ki iyi gidiyordu. Ama bir daha film yapamadım.

Çok ender de olsa birkaç filmde oynadım. Zaten bundan sonra film işine tekrar başlamak istemiyorum. İyi bir film bulursam oynarım. O filmlerin ikisi garip bir şekilde kayıp olmuştu. Geçen hafta bir tanesi bulunarak bana geri geldi. Bir kopyası çıkartılacak. Görmek isterseniz *Güzel Bir Gün İçin* burada da seyredilebilecek. Filmi görürseniz memnun olurum. Aslında hoş bir hikâyeydi fakat teknik açıdan biraz zayıftı.

Güzel Bir Gün İçin filmi zamanında Venedik Film Festivali'ne göndermiştim. "Mükemmel bir film fakat teknik olarak çok zayıf" şeklinde bir cevap gelmiş, bu yüzden de festivale alınmamıştı. Erol Günaydın yine çok güzel oynuyordu. Erol Günaydın çok iyi bir oyuncu, çok iyi de bir komedyen ve komedi yazarıdır. *Güzel Bir Gün İçin*'de önemli bir rol oynuyordu. Filmi buraya ben göndereceğim. Bir kopyası burada da olsun, bir daha kaybolursa hiç olmazsa buradan ümitleniriz.

Mithat Alam: Çok teşekkür ederiz burada kaybolmaz. Filmler başarı kazansaydı sinema yönetmenliğine devam eder miydiniz?

Haldun Dormen: İlk aşkım sinemaydı ve amacım da tiyatrodan geçip sinema yapmaktı. Ama sonra tiyatro da çok hoşuma gitti. Yine sinemaya dönerim diye düşündüm ama olmadı.

Mithat Alam: Eğer filmlerinizi maddi başarı kazansaydı, tiyatrodan sinemaya bir geçiş yapar mıydınız veya beraber mi götürmeye çalışırdınız?

Haldun Dormen: Beraber götürmeye çalışırdım. Para kazansaydım sinemayı bırakmazdım. Sonra “Kamera Arkası” isminde bir program yaptım. O program beni biraz sinema açısından tatmin etti. Sinemayı anlatmak, sinemaya biraz da olsa omuz vermek ve yönlendirmek hoşuma gitti. Bence Türk sinemasına da faydası oldu. İlk program TRT’de yayımlandı ve o sıralar başka özel kanal yoktu. Yirmi bin mektup aldık. Bir pop starın alacağı mektup sayısı kadar mektup aldık. Müthiş bir ilgi ile karşılandık. Bunların arasında, “Müslüman ülkede ne yapıyorsunuz?” diyenler ya da küfür edenler de vardı. Fakat onlar azınlıktaydı. Sonraki aylarda, Van’ın bir köyünden çok ilginç bir mektup geldi. Mektupta, Flora Robson hakkında bilgi vermem isteniyordu. Çok şaşırdım. Çünkü kendisi bir star değil, İngiltere’de büyük bir tiyatro yıldızıdır. Üç dört filmde karakter rolleri oynadı. Van’ın bir köyünden bir adam Flora Robson’ı soruyor, Türkiye çok ilginç bir yer. O yüzden Kamera Arkası’nın ne kadar önemli olduğunu bir kere daha hissettim. Programı Kemal Uzun ile yapıyorduk. Van’ın bir köyünden bu sorunun sorulması ikimizi de çok gururlandırmıştı. Kamera Arkası’nı çok severek yaptım ve sinemacılığımı biraz da oradan tatmin ettiğimi söyleyebilirim. Bu arada Flora Robson’ı duyan var mı?

Mithat Alam: Bu zor bir soru. Bunun yerine sahneye ilk koyduğunuz müzikal “Irma la Douce”un başrol

oyuncusunun kim olduğunu sorun.

Haldun Dormen: Benim kitabımı okuyanlar belki bilirler. Benim, bir tanesi otobiyografım olmak üzere tane kitabım var. Son kitabımın ismi “Olmak ya da Olmak” Oyuncu olmak, tiyatro ya da gösteri sanatlarında ilerlemek isteyenlere ufak, kendime göre tavsiyeler veriyorum. Eğlenceli bir şekilde yazılmıştır. İsmi, “Olmak ya da Olmak” değil, “Olmak ya da Olmak”. Çünkü bence insan bir şey olmak istiyorsa, olmak zorunda. Olmamak diye bir şey düşünmemek zorundadır. “Olmak ya da Olmak” benim hayattaki mottomdur. Flora Robson’ı bilemediniz. Kendisi dediğim gibi bir karakter aktristi. Birkaç tane filmde oynadı. O zamanlar meşhur *Ölmeyen Aşk* (*Wuthering Heights*, Yön: William Wyler, 1939) isimli, Laurence Olivier’in başrolünü oynadığı bir filmde evin dadısını oynuyordu. O zaman Türkiye’de pek kimse bilmiyordu.

Mithat Alam: 55 Days at Peking’de (Yön: Nicholas Ray, 1963) oynar. Fakat Irma la Douce’da başrol oyuncusu, Shirley Mac Laine’i kimse bilmedi.

Haldun Dormen: Ama Shirley Mac Laine’in *Irma la Douce*’u (*Sokak kızı Irma*, Yön: Billy Wilder, 1963) bir müzikal değildi. Müziği yoktu, yalnız hikâyesi vardı ve ben buna çok şaşırmıştım. Herhalde telif haklarını alamadılar diye düşünmüştüm. Bana çok ters gelmişti. Jack Lemmon ile *Irma la Douce*’u oynuyorlar. Bütün konu vardı fakat müzik, hiçbir şarkı yoktu. Bence Irma la Douce’u Irma la Douce yapan şarkıların güzelliği. Çok da şeker şarkılar vardı. Melih Cevdet Anday da Türkçe’ye çok güzel çevirdi.

Mithat Alam: Tiyatrodan sinemaya geçelim. Sinemaya geçerken biraz önce Belgin Doruk’un da Haldun Bey’in yönettiği oyuncularından birisi olduğu ortaya çıktı. Belgin Doruk da Türk sinemasının en önemli oyuncularından bir tanesidir. Biraz da Belgin Doruk’tan bahseder misiniz?

Haldun Dormen: İlk defa benim filmimde Belgin Doruk da Ekrem Bora da kendi sesleri ile konuştular.

Dublaj vardı. Filme ilk önce sesli başladım, bir haftalık çalışmadan sonra teknik ekip yapamayacaklarını söyledi. Ben teknikten zaten anlamam. Onun için sessiz çektik. Ama dublajını Belgin Doruk ilk defa kendi sesi ile konuştu. Harikulade bir sesi ve son derece akıllıca vurguları vardı. Türkçesi çok doğrudu, tiyatro oyuncuları onun kadar iyi vurgu yapamazdı. Ekrem Bora onun kadar iyi değildi, o da kendi sesi ile konuştu. Yeni filmde yine Belgin Doruk vardı, yine kendi sesi ile konuştu, bir daha da konuşmadı. Yalnız benim filmlerimde kendi sesi ile konuştu. Niye konuşturmadılar onu hiç anlamıyorum. Çünkü dublaja vakit ayrılması gerek. Bunu yapacağına başka bir sette başka bir film yapıyor. O zaman biliyorsunuz aktörler senede on film yaparlardı. Bir setten çıkıp diğerine gider karıştırmadan oynarlardı. Karıştırmaya da gerek yoktu çünkü hepsi aynı konuydu.

Mithat Alam: Söyleşilerimizden sonra hep bir film oluyor ve filmi de ayın konuğu seçiyor. Haldun Bey *Bisiklet Hırsızları*'nı (*Ladri di Biciclette*, Yön: Vittorio de Sica, 1948) seçti. Neden *Bisiklet Hırsızları*'nı seçtiniz. Sizin için film olarak mı ön planda, yoksa sizin için “yeni gerçekçilik” mi önemli?

Haldun Dormen: Ben filmi seyrettiğim zaman yeni gerçekçiliği anlayacak yaşta değildim ama sinemaya gerçekten çok meraklıydım. Dünyada ne oluyor bitiyor, hepsinden haberim vardı ki Türkiye'ye o zamanlar dergiler gelmiyordu, televizyon yoktu. Ona rağmen ben buluyor ve oradan buradan öğreniyordum. Yeni gerçekçi akımı fazla bilemeden takip ettim. Çünkü *Bisiklet Hırsızları*'nı seyrettiğim zaman on beş on altı yaşlarındaydım. Fakat film beni çok etkiledi. İtalya'nın açlık ve sefalet günlerini çok iyi yansıtıyordu. Müthiş bir film, inşallah aynı şekilde beğenirsiniz. Fakat size eski bir şeymiş gibi gelebilir. Yeni gerçekçilik biraz eskidi çünkü.

Bu filmi izlemeyeli yirmi yıl oldu herhalde. Fakat adamın akıbeti çok enteresan oldu. Adamcağız aktör olduğunu zannetti. Bütün dünya ondan bahsediyor, türlü

ödüller kazanıyor. Adam ne oldum delisi oldu herhalde. Kolay iş değil, bir fabrika işçisi iken birdenbire yıldız oluyorsunuz, herkes önünüzde saygı ile eğiliyor. Elinize altın küre diye bir tane ödül tutuşturuyorlar. Para kazanıyorsunuz, kılığınız kıyafetiniz değişiyor, arabanız oluyor. Adam şaşkına döndü. Başarılı olmayan, talep görmeyen iki filmde daha oynadı. Daha sonra intihar etti. Maalesef aslında trajik ve çok acıklı bir hikâyedir. İsmi hatırlamıyorum ama o da beni çok etkilemişti.

Dinleyici Soruları

Sinema oyunculuğu ile ilgili bir çalışmanız var mı?

Haldun Dormen: Oyunculuk üzerine bir okul açmayı düşünüyorum. Benim için önemli olan oyunculuk. Yönetmenlik ve sinema prodüktörlüğü üzerine de eğitim olacak, ama asıl odağı oyunculuk. Dört ayda konservatuarın bir yılda verdiği eğitimi vereceğiz. Hocalarımız çok iyi ve tanınmış isimler olacak. Çünkü birçok insan bana gelerek, “Biz şu dizide oynuyoruz ve oyunculuk hakkında biraz bilgi edinmek istiyoruz.” diyor. Ben de tek başıma, “Dörtten beşe kadar gel, seninle oyunculuk çalışalım” diyemeyeceğime göre böyle bir okul açmayı uygun gördük. Med Yapım ile birlikte böyle bir okula açıyoruz. Dersleri diksiyon, ses ve vücut kullanımı üzerine olacak. Doğaçlamalar yaptıracağız. Kırk, kırk beş kişilik küçük bir de cep tiyatromuz olacağı için ufak temsiller de verdireceğiz. Halkın karşısına çıkarak çalışacağız, inşallah yararlı olur. Tabii bir konservatuar eğitimi gibi olmayacak ama bence hiç yoktan yararlı olacak. Onun için açıyoruz, çünkü gerçekten oldum zannediyorlar fakat olmuyorlar.

Şehirden gelmiş birinin iyi bir şekilde köylü kadını oynaması çok nadirdir. Vücut dilleri farklıdır. Köylüler öyle oturmaz, kalkmaz ve konuşmazlar. Mesela sahici bir köylü kızını oynatmakla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Haldun Dormen: Ona da sıcak bakmıyorum çünkü hakikaten oynaması çok zor. Şimdi, çok ilginç bir film var. Benim çok hoşuma gitti. Antalya’da² bir köyde dokuz kadın bir araya geliyor ve kendi yazdıkları bir oyunu sahneye koyuyorlar. Kocaları onlara replik veriyor. Çok hoşuma gitti bence burada gösterilmesi gerekiyor.

Mithat Alam: Burada gösterildi. Pelin Esmer’in *Oyun* (2005) adlı filminden bahsediyorsunuz.

Haldun Dormen: Oyuncuların hepsi köylü. Tarladan geliyor, kamyona biniyor ve “Benim provam var” diyerek, provasına gidiyor. En komiği ise bir süre sonra kaprisler, kıskançlıklar başlıyor. Demek ki aktörlüğün doğasında bu var. O filmi mutlaka görün, benim çok hoşuma gitti. Hatta bu sene Afife Ödülleri’nde oynatmak istedim. Ama zaten film piyasaya girecekmiş. Bu yüzden vazgeçtim. Ben filmi evde seyrettim ve çok hoşuma gitti. Bilmediğimiz böyle bir şeyin olduğunu düşündüm. Kocalar da gayet memnun. Kahvede, “Benim hanım oynuyor” diyorlar. Dekorü kendileri yapıyorlar, okulun öğretmeni rejii yapıyor. Ama kadınların kendi hayatlarından yola çıkarak yazıyorlar bu oyunu. Çok hoş.

Assos’ta, küçük bir kasabada bir sanat şenliğinde Ayla Algan’ı izlemiştim. Hem kendi oynuyor hem de yönetiyordu. Eski Yunan tragedyaları’ndan bir tanesinde köylü çocukları oynatmıştı. Çok ufak rolleri vardı. Ama onları oynattığı için bütün köylü yöre halkı piyesi büyük bir heyecanla her gün izlemeye geliyordu.

Garip bir şekilde herkesin içinde var galiba. Herkes şu ya da bu şekilde oyuncu olmak istiyor. Kimi görsem, kendilerini televizyona çıkartmamı istiyor. Bizim okulun kapıcısına kadar herkes televizyonda görünmek istiyor.

² Film Mersin’de çekilmişti, ancak Haldun Dormen Antalya olarak hatırlıyor.

“Herkes oyuncu olmak istiyor” dediniz. Televizyonda “Türkiye’nin Yıldızları” isminde bir yarışma programı vardı. Bunun hakkında ne düşünüyorsunuz?

Onu hiç seyretmedim, çünkü o sırada ben Pop Star’da idim. Ama “Popstar”da şarkıcılar vardı ve ben çok eğleniyordum. Bana, “Haldun Bey’in orada ne işi var?” diyerek karşı çıkanlar oldu. Ama ben bir şey kaybettiğimi sanmıyorum Birincisi çok iyi para kazandırıyor, ikinci olarak da çok eğleniyordum. Ama sonra bozuldu. Sonuncusuna girdiğime üzüldüm, o artık gereksizdi. Diğer yarışmayı seyretmedim. Ama oradan *Yabancı Damat (Yön: Yağmur – Durul Taylan)* dizisinde oynayan iyi bir oyuncu çıktı sanırım. Emin değilim, tam olarak bilmiyorum. Tabii bazı yetenekler oluyor ama yüzde doksanı tahammül edilmez, seyredilmez bir biçimde. Ben bunları televizyonda onaylamıyorum ama yapıyor. Ama dans yarışması beni şaşırttı, müthiş bir sürpriz oldu. Öyle güzel dans edenler var ki nereden öğrendiklerini merak ettim.

Haldun Dormen Kimdir?

1928 yılında Mersin’de doğan Haldun Dormen Robert Kolej’den mezun olduktan sonra Yale Üniversitesi’nin Tiyatro Bölümü’nden master derecesi aldı. Çeşitli yaz tiyatrolarında çalıştı. Uzun yıllar tiyatro oyunculuğu yaptı, oyunlar sahneye koydu. Bulvar komedisi ve vodvil türünde uzmanlaştı. 14 oyun yazan Dormen, 1998 yılında Devlet Sanatçısı unvanını aldı. Sanatçı halen Yapı Kredi Sigorta ve Yayla Sanat Merkezi’nin sanat danışmanıdır.

Filmleri:

Güzel Bir Gün İçin (1967)

Bozuk Düzen (1966)

Ödülleri:

1967 Antalya Altın Portakal Film Festivali
En İyi Komedi Filmi Ödülü (*Güzel Bir Gün İçin*)

1966 Antalya Altın Portakal Film Festivali
En İyi Film Ödülü (*Bozuk Düzen*)

Mithat Alam Kimdir?

Mithat Alam, 1968'de Robert Kolej'den mezun olduktan sonra 1969'da Robert Kolej İş İdaresi bölümünde yüksek lisans yapmıştır. 1998'den bu yana Boğaziçi Üniversitesi'nde sinema dersleri vermektedir. 2000 yılının Aralık ayında Boğaziçi Üniversitesi'nde Mithat Alam Film Merkezi'ni kurmuştur. Boğaziçi Üniversite'sinde vermekte olduğu sinema derslerinin yanısıra kurucusu olduğu Film Merkezi'nin Yürütme Kurulu'nun başkanlığı görevini yürütmektedir.